

Mục lục

Lời mở đầu

5

Đạo đức
và những tranh cãi
về đạo đức

25

Ý nghĩa của
chính trị

9

Đạo đức
nhân quyền:
một nền
đạo đức mới

41

Đạo
và
Đời

75

Phá thai,
một
tội ác?

97

Cái chết
an lành

119

Triết lý về con người - Quan điểm về đạo đức

© Nguyễn Phúc Vinh Đễ

Xuất bản theo Hợp đồng sử dụng tác phẩm giữa Tác giả và Nhà xuất bản Kim Đồng, 2023

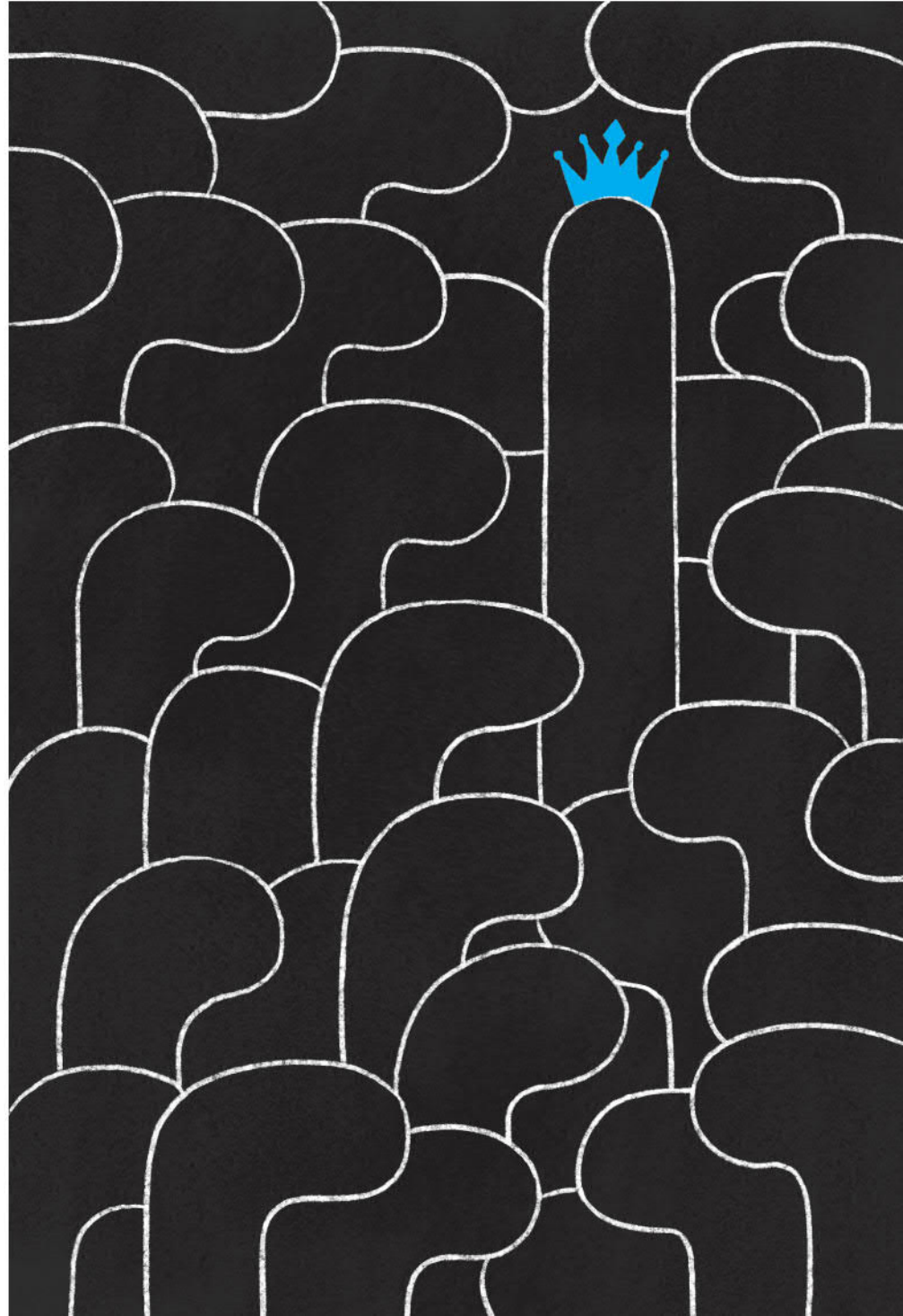
Bản quyền hình ảnh và minh họa thuộc về Nhà xuất bản Kim Đồng, 2023

Vẽ minh họa: **Minh Thông**

Ý nghĩa
của
chính trị

Nhân chủng học hiện đại cho chúng ta biết đến một thực tế: ở khắp nơi và ở mọi thời, xã hội nào cũng đều phân biệt hai hạng người: Một bên là thiểu số nắm giữ quyền lực, cai trị và có khả năng bắt buộc đa số phải làm theo ý muốn của mình; bên kia là đa số bị trị, phải tuân lệnh và phục tùng thiểu số. Sự bất bình đẳng là một khía cạnh cơ bản của một hiện thực thường được gọi là “chính trị”.

Trên thực tế, chính trị mang nhiều hình thái khác nhau và không hẳn có giá trị như nhau về phương diện này hay phương diện khác. Các hình thái đó là các chế độ, nghĩa là những cách thức tổ chức xã hội, vận hành quyền lực và giao phó quyền cai trị cho một cá nhân hay cho một tập thể. Những từ thường gặp như dân chủ, quân chủ chuyên chế... dùng để chỉ những chế độ chính trị.

Nói đến chính trị là nói đến một lĩnh vực sinh hoạt mà không ít người chán ghét vì coi đó là thế giới của dối trá, lừa đảo, trục lợi, bạo lực, thù đoạ... Và cũng không ít nhà tư tưởng quan niệm: một xã hội tốt đẹp phải loại bỏ chính trị. Quan niệm đó là của chủ nghĩa vô chính phủ (anarchisme) và tư tưởng mác-xít khi cả hai nói tới sự tiêu vong của Nhà nước, nghĩa là chính trị.

Điều đáng chú ý là không thời đại nào, không xã hội nào dù nhỏ hay lớn, và dù áp dụng bất cứ chế độ nào mà lại không có một sinh hoạt chính trị. Đặc điểm chính yếu của sinh hoạt này là sự bất bình đẳng giữa hai tầng lớp trong xã hội: một tầng lớp lãnh đạo, nắm giữ quyền lực và ban hành mệnh lệnh, luật lệ chi phối các sinh hoạt khác và một tầng lớp khác, đông đảo hơn, biết phục tùng và thi hành mệnh lệnh.

Do đâu chính trị hiện diện trong xã hội loài người? Phải chăng chính trị đáp ứng những nhu cầu căn bản của con người? Nếu đúng là như vậy thì đó là nhu cầu nào? Đây là ý nghĩa của chính trị?

Quyền lực và bạo lực

Câu hỏi đó đã được nhà tư tưởng Thomas Hobbes (1588-1679) đặt ra trong tác phẩm vĩ đại

Leviathan⁽¹⁾ (1651). Theo triết gia này, chúng ta chỉ có thể hiểu được lí do tồn tại và ý nghĩa của chính trị khi đã hiểu rõ bản tính của con người. Sự xác định bản tính này đã được thực hiện bằng một công cụ lí thuyết độc đáo: giả thuyết *trạng thái tự nhiên*, thân phận của con người trước khi có đời sống xã hội, một thân phận trong đó không có một quyền lực chung đủ khả năng giải quyết những mâu thuẫn liên cá nhân, và con người chưa biết đến những quan hệ luật pháp, đạo đức... như trong trạng thái xã hội, nói tóm lại, thân phận của những sinh vật không có văn hóa.

Trong trạng thái tự nhiên, con người sống với bản tính nguyên thủy, con người có tính *ích kỉ*. Mọi cá nhân đều chỉ biết nghĩ đến tư lợi, sự sống và khoái lạc của riêng mình. Ngoài năng hướng đó, con người còn *đa nghi*: đồng loại là một mối đe dọa, một sinh vật chỉ nhìn thấy kẻ đồng loại như chướng ngại phải tiêu diệt để sống còn. Một năng hướng cơ bản khác nữa là tính *ác độc*: con người nguyên thủy luôn luôn có khuynh hướng giết đồng loại vì tranh giành của cải, vì đa nghi và vì lòng kiêu hãnh.

(1) Trong Thánh kinh Kitô giáo, Leviathan chỉ một quái vật có sức mạnh không con thú nào trên Trái Đất này có thể so sánh được.

Trong một hoàn cảnh như thế, quan hệ duy nhất giữa người với người là bạo lực. "Con người là chó sói đối với con người." Trạng thái tự nhiên là một *trạng thái chiến tranh* liên tục giữa người với người, và do đó, cuộc sống của con người tự nhiên là một cuộc sống "cô đơn, nhọc nhằn, khổn khổ, gần như thú vật và ngắn ngủi".

Nhưng trạng thái tự nhiên này không thể kéo dài mãi được, vì bạo lực liên tục sẽ đưa tới hậu quả là sự diệt vong của loài người. Nhân loại tồn tại, và điều này có nghĩa là những con người tự nhiên đã biết tìm ra một phương thức giúp cho mình sống còn. Họ sợ chết và họ có đủ trí khôn để thấy rằng mình nên tránh làm cho người khác điều mình không muốn người khác làm cho mình. Từ đó, họ nghĩ ra phương thức: tất cả đều tránh bạo lực đối với nhau và trao quyền sử dụng bạo lực cho kẻ thứ ba, với điều kiện nhân vật này phải có đủ khả năng đảm bảo an toàn cho tất cả mọi người. Nhưng để thành công trong nhiệm vụ này, kẻ thứ ba, đáng quân vương (le Souverain) đó phải hoàn toàn tự do trong việc thiết lập và thay đổi luật pháp, quy định cái tốt cái xấu, sự công bằng, nói cách khác, không một cá nhân nào có quyền nhân danh lương tâm mình để xét lại các quy định đó.